

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวดที่ 5 ว่าด้วย
แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริม และสนับสนุนการมี
ส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนา
เศรษฐกิจสังคม และการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และตามแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ที่ยึดแนวทาง “การพัฒนา
สู่ความสมดุล และยั่งยืน” เพื่อดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เน้น “คน” เป็นศูนย์กลาง
พัฒนา โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนทั้งปัจเจกบุคคล กลุ่ม และองค์กรเป็นแกนกลาง
ในการพัฒนา เพื่อสนับสนุนให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง มีคุณธรรม มีการเรียนรู้ และ
มีความสามารถในการบริหารจัดการ การพึ่งตนเองได้ รวมทั้งระดมความร่วมมือแบบพหุภาคี
ในการพัฒนามากที่สุด กระบวนการวางแผนใช้แนวทางการมีส่วนร่วมในการคิดและรับฟัง
ความคิดเห็นจากประชาชนระดับฐานราก และชุมชน ใช้วิธีการทำงานแบบองค์รวม
(กรมการพัฒนาชุมชน. 2544 : 7 – 8)

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุง
กระทรวง ทบวง กรม ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2505 แยกมาจากส่วนพัฒนาท้องถิ่น กรมมหาดไทย
จัดตั้งเป็นหน่วยงานระดับกรม เรียกว่า “กรมการพัฒนาชุมชน” ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม
พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา ตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2548 – 2551 ได้กำหนด
วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ ดังนี้ วิสัยทัศน์ “กรมพัฒนา
ชุมชนเป็นหน่วยยุทธศาสตร์ของรัฐ ในการพัฒนาชนบทด้วยหลักการพัฒนาชุมชน” พันธกิจ
ของกรมการพัฒนาชุมชน คือ สร้างพลังชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม
กระบวนการกลุ่ม กระบวนการประชาสังคม และวิถีประชาธิปไตย ให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเอง
ได้อย่างยั่งยืน ประเด็นยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
การจัดการปัญหาสังคมและกิจการชุมชน การส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน
การสร้างสรรค์ระบบสารสนเทศชุมชน การบริหารการเปลี่ยนแปลง เป้าประสงค์

กรมการพัฒนาชุมชน คือ พัฒนาผู้นำ อาสาสมัคร กลุ่มองค์กร และเครือข่ายในชุมชน สร้าง กลไกและระบบบริหารชุมชนในการจัดการปัญหาสังคมและความยากจนของชุมชน ส่งเสริม ปรึชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเป็นรากฐานเศรษฐกิจชุมชนสร้างระบบสารสนเทศชุมชน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน พัฒนางค์การ ไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง (กรมการพัฒนาชุมชน. 2548 ข : 23 – 24)

การดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.) เป็นเป้าประสงค์หนึ่ง ในการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน ที่จะพัฒนาผู้นำ อาสาสมัคร กลุ่ม องค์กร และ เครือข่ายในชุมชน เพื่อเป็นกลไกระบบบริหารชุมชนในการจัดการปัญหาสังคมและ ความยากจนของชุมชน เป็นการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาปัจเจกบุคคล กลุ่ม และองค์กร เป็นแกนกลางในการพัฒนา เพื่อสนับสนุนให้องค์กรเข้มแข็ง มีคุณธรรม มีการเรียนรู้ และ มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน และจะทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเอง ได้อย่างยั่งยืนในที่สุด การดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.) มี 5 ระดับ คือ ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.) ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับอำเภอ (ศอช.อ.) ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับจังหวัด (ศอช.จ.) ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับเขต (ศอช.เขต) และศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับประเทศ (กรมการพัฒนาชุมชน . 2544 : 9)

การดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ในเขตพื้นที่จังหวัด กภาพสินธุ์ มีทั้งหมด 134 องค์กรในจำนวนอำเภอ 14 อำเภอ และกิ่งอำเภอ 4 กิ่งอำเภอ มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล คณะละประมาณ 15 คน ได้เริ่มดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาชุมชนกำหนดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึง วันที่ 1 เดือนมกราคม 2548 ปรากฏว่ามีศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล อยู่ในระดับเข้มแข็ง จำนวน 91 องค์กร เป็นจำนวนร้อยละ 67.91 ของจำนวน ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลทั้งหมดในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแล้ว จำนวนศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลที่อยู่ในระดับเข้มแข็งควรมีจำนวน มากกว่า 91 องค์กร (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์. 2547 : 5)

จากข้อมูลการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ดังกล่าว ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล และศึกษาระดับ

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ตลอดจนปัญหา แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผน ปรับปรุง แก้ไขปัญหาของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ให้มีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน ในการจัดการปัญหาสังคมและความยากจนของชุมชน เพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาปัญหา แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะ ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

ปัญหาที่ต้องการทราบจากการวิจัย

1. มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับใด
3. คณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์มีปัญหา แนวทางในการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่อย่างไร

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ อันจะส่งผลให้ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เกิดความเข้มแข็ง ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ การได้รับการยอมรับนับถือ การได้รับการฝึกอบรม การได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ เจตคติที่มีต่องาน ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล การได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการหรือองค์กร และการได้รับความร่วมมือจากทีมงาน จะศึกษากรอบวิจัยเหล่านี้ว่ามีผลอย่างไร
2. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 14 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ขาดตลาด กุฉินารายณ์ กมลาไสย สมเด็จ สหัสขันธ์ เขาวง ห้วยเม็ก คำม่วง ท่าคันโท ร่องคำ หนองกุงศรี นามน ห้วยผึ้ง กิ่งอำเภอกอนจัน กิ่งอำเภอนาคู กิ่งอำเภอสามชัย และกิ่งอำเภอเมืองชัย

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2548 – 2549) จำนวน 134 องค์กร ๆ ละ 15 คน รวมเป็นจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,010 คน และหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของยามานะ (Yamane. 1973 : 727) จำนวน 359 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ อันจะส่งผลให้ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เกิดความเข้มแข็ง ประกอบด้วย

3.1.1 เพศ

3.1.2 ระดับการศึกษา

3.1.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

3.1.4 การได้รับการยอมรับนับถือ

3.1.5 การได้รับการฝึกอบรม

3.1.6 การได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ

3.1.7 ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่

3.1.8 เจตคติที่มีต่องานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล

3.1.9 การได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการหรือองค์กร

3.1.10 การได้รับความร่วมมือจากทีมงาน

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ ระดับในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

3.2.1 ความสามารถในการบริหารจัดการเครือข่าย

3.2.2 การทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางประสานการทำงานของกลุ่มองค์กร

3.2.3 ความสามารถในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาตำบล

3.2.4 ความสามารถในการพัฒนากลุ่มองค์กรสมาชิก

3.2.5 ความสามารถในการพัฒนาผู้นำ ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ตอช.ต.) หรือ Community Organization Network (Co – Net) หมายถึง องค์กรที่เป็นศูนย์กลางในการประสานการทำงานระหว่างองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน มีสมาชิกประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเป็นหลักจึงมีการทำงานในลักษณะเครือข่าย เพื่อพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

2. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ตอช.ต.) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล ใน 5 ด้าน ดังนี้

- 2.1 ความสามารถในการบริหารจัดการเครือข่าย
- 2.2 การทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางประสานการทำงานของกลุ่ม องค์กร
- 2.3 ความสามารถในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาตำบล
- 2.4 ความสามารถในการพัฒนากลุ่มองค์กรสมาชิก
- 2.5 ความสามารถในการพัฒนาผู้นำ ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน

ระดับตำบล

3. ความเข้มแข็งของศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล หมายถึง การประเมินผ่านตามตัวชี้วัดที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด ใน 5 ด้าน 23 ตัวชี้วัด ดังนี้

- 3.1 ความสามารถในการบริหารจัดการเครือข่าย จำนวน 6 ตัวชี้วัด
- 3.2 การทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางประสานการทำงานกลุ่ม องค์กร จำนวน 4 ตัวชี้วัด
- 3.3 ความสามารถในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาตำบล จำนวน 5 ตัวชี้วัด
- 3.4 ความสามารถในการพัฒนากลุ่ม องค์กร สมาชิก จำนวน 4 ตัวชี้วัด
- 3.5 ความสามารถในการพัฒนาผู้นำ ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล จำนวน 4 ตัวชี้วัด

การประเมินผ่าน ตัวชี้วัด จำนวน 18 – 23 ตัวชี้วัด จะอยู่ในระดับเข้มแข็ง

การประเมินผ่าน ตัวชี้วัด จำนวน 12 – 17 ตัวชี้วัด จะอยู่ในระดับปานกลาง

การประเมินผ่าน ตัวชี้วัด จำนวน 1- 11 ตัวชี้วัด จะอยู่ในระดับอ่อนแอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ระดับการปฏิบัติงาน และได้ทราบปัญหา แนวทางแก้ไข ข้อเสนอแนะ ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อนำไปเป็นข้อมูลให้ ส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย กำหนดแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY